

Dkt. David Howard, Joshua-Ruth, Kipindi cha 23, Kwa Nini Israeli Walimwacha Bwana

© 2024 David Howard na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. David Howard katika mafundisho yake kuhusu vitabu vya Yoshua kupitia Ruthu. Huu ni kipindi cha 23, Kwa Nini Israeli Walimwacha Bwana.

Salamu. Katika sehemu hii ya video nataka kuzungumzia swali ambalo halijashughulikiwa moja kwa moja katika Biblia. Hatutaangalia kifungu maalum, lakini kwa namna fulani ni swali ambalo liko nyuma ya vitabu vingi vya kihistoria, sehemu kubwa ya Pentateuki, kitabu cha Hesabu, hakika Kitabu cha Yoshua, na hakika Kitabu cha Waamuzi, pamoja na vitabu vya Wafalme na Mambo ya Nyakati. Hiyo ni, inahusiana na swali, au tatizo la Israeli kumwacha Mungu kila mara na kuwafuata miungu na miungu mingine.

Kwa nini ilikuwa hivyo? Kwa nini walifanya hivi? Nilikulia kanisani. Nilikulia nikisoma Biblia mwenyewe tangu umri mdogo. Nilikulia na mafundisho ya Biblia ya kimungu nyumbani na kanisani.

Nilijua hadithi zote za Biblia. Nilikuwa Mfarisayo mdogo mzuri kwa sababu ningeanalia nyuma na kufikiria, Waisraeli hao wangewezaje kuwa wajinga? Kwa nini waliendelea kuigeukia miungu na miungu hii mingine? Hakuna sababu ya hilo. Walijua kilicho sahihi.

Walijua kwamba wangeteseka ikiwa wangemwacha Mungu. Kwa nini walisitiza kwa ukaidi kuendelea kufanya hivyo? Nilijiambia, kama ningekuwa pale, nisingefanya hivyo. Ningefuata njia iliyonyooka na nyembamba.

Nisingewahi kushindwa na majaribu hayo. Ilikuwaje kuyahusu? Sikuwa na hamu na labda motisha au sababu zilizokuwa nyuma ya hayo. Nilijiona tu kama mwenye haki ambaye hangefanya hivyo.

Nikiwa mtu mzima, nikiangalia nyuma, naiona kwa macho matatu tofauti. Ninaanza kuuliza swali tofauti. Yaani, kufikiria kwamba lazima kulikuwa na faida fulani.

Lazima kulikuwa na motisha fulani. Lazima kulikuwa na thawabu ambazo Waisraeli waligundua kuwa zingekuwa zao ikiwa wangeendelea na kuendelea katika aina hii ya kitu. Motisha zilikuwa nini? Hata kama walijua wangepadhibiwa, bado waliendelea katika aina hii ya dhambi.

Nadhani nia yao haikuwa ya kujiona wao wenyewe. Hawakuwa na nia ya kufanya mambo haya ili Mungu awaadhibu. Nadhani walihisi kulikuwa na furaha na thawabu ya kupata katika kufanya mambo haya.

Kwa hivyo, ilikuwaje kuhusu dini za Wakanaani zilizowazunguka, mfumo wa ibada wa Wakanaani, miungu na miungu ya kike? Ni nini kilichowavutia kufanya hivi? Nikiangalia kupitia macho ya kisasa, ningesema naweza kutambua mambo matatu. Huenda yakawa zaidi, lakini nitatambua matatu.

La kwanza kimsingi lilikuwa ngono. Ngono ni kichocheo chenye nguvu wakati wote, katika tamaduni zote, mara nyingi kwa manufaa makubwa. Katika muktadha wa ndoa iliyojitolea, hiyo ndiyo msingi wa ndoa nzuri na kilele cha ukaribu na kadhalika. Lakini, bila shaka, ni upotovu, upande mwingine.

Kuna vivutio vingi vya ngono ambavyo viko katika hali na mtindo mbaya zaidi. Lakini nadhani kulikuwa na aina hiyo ya motisha kwa Waisraeli.

Hapa kuna mifano michache. Ukitaka kurejea nami katika Hesabu sura ya 25, kuna hadithi inayofunua mengi wakati huo. Kwa hivyo, Hesabu 25, inakuja mara tu baada ya hadithi za Balaamu na mfalme aliyetitwa Balaki aliyemwajiri kuwalaani Waisraeli jangwani. Balaki aliwaogopa.

Lakini Balaamu anakuja na kutoa, kimsingi, kwa sababu mkono wa Mungu unamfunika, kimsingi anaishia kutoa baraka kwa Israeli, si adhabu au laana. Na hivyo, Balaamu anarudi nyumbani na Balaki pia anaenda zake mwishoni mwa sura ya 24. Na sasa angalia inavyosema katika Hesabu 25 mstari wa 1. Wakati Israeli wakiishi Shitimu, watu walianza kufanya uzinzi na binti za Moabu.

Toleo la Kiingereza la Kawaida ninalosoma linasema kahaba. Matoleo mengine yalisema kucheza kahaba, kujifanyia ukahaba. Lakini neno hapa kimsingi ni neno tunalojua kuhusu ukahaba.

Nao waliwaalika watu watoe dhabihu kwa miungu yao. Wakainama. Kwa hiyo Israeli wakajifunga nira, mstari wa 3, kwenye Bale ya Peori, na hasira ya Bwana ikawaka dhidi ya Israeli.

Kwa hivyo, kuna mvuto huu wa kuchanganyika na watu wa kigeni hapa, katika kisa hiki, wanawake wa Moabu, na kufanya ngono. Na hiyo ilikuwa sehemu ya sehemu ya mpango huo. Ukigeukia kitabu cha Kumbukumbu la Torati, tuna kifungu kingine kinachofundisha sana.

Katika Kumbukumbu la Torati sura ya 23, tuna dalili za hili. Kwa hivyo hii ni sehemu ya maonyo ya Mungu kwa watu wa Mungu. Na jambo moja linalosemwa ni kwamba, hakuna binti yeyote wa Israeli atakayekuwa kahaba wa kidini.

Toleo langu. Baadhi ya matoleo yana makahaba wa hekaluni, makahaba watakatifu, kitu kama hiki. Na hakuna hata mmoja wa wana wa Israeli atakayekuwa kahaba wa ibada.

Kwa hivyo, hapa una picha ya ukahaba ambayo ni tofauti sana na aina ya kawaida. Acha nimalize kusoma kisha tutaiunganisha. Mstari wa 18 unasema usilete ada ya kahaba, na hilo ni neno tofauti, wala mshahara wa mbwa ndani ya nyumba ya Bwana kwa ajili ya nadhiri yoyote, kwa sababu hayo ni machukizo kwa Bwana, Mungu wako.

Kwa hivyo wacha nieleze maneno yaliyo nyuma ya hili. Istilahi za ukahaba. Neno la kawaida la kahaba ni zonah .

Hili ndilo neno linalotumika kwa Rahabu katika Yoshua sura ya 2. Huu ndio aina ya kahaba tunayemfikiria leo, watu wakijifanyia ukahaba, aina ya aina ya kawaida ya bustani. Makahaba, ingawa ni utumwa wa ngono na ukahaba wa ngono, ukahaba wa utumwa ni kitu tofauti kidogo na tulichonacho leo. Kwa hivyo hili ndilo neno linalotumika katika mstari wa pili hapa, katika mstari wa 18.

Usilete ada ya kahaba. Huyu ndiye huyo. Lakini wa kwanza katika mstari wa 16, mstari wa 17, kahaba wa kike wa ibada ni kedesha .

Na kahaba wa kiume wa ibada ni kadesh . Na maneno haya yote mawili yanahusiana na neno kadosh kwa Kiebrania, na kadosh ni neno la utakatifu. Hilo ndilo neno linalotumika mara kwa mara katika Mambo ya Walawi kuhusu utakatifu, kujitenga na dhambi na uharibifu, na kadhalika.

Kwa hivyo, huu wenyewe ni upotoshaji na upotoshaji wa maana ya kuwa mtakatifu. Lakini hawa ni makahaba ambao kwa namna fulani wanahusishwa na mahali patakatifu ambapo pana sura ya kidini, ambapo wanafanya ukahaba, lakini wakiwa na aina fulani ya idhini ya kidini. Tunafikiria dini ya Kanaani, na dini ya Kanaani imeingizwa sana katika ngono.

Mke wa El, mungu mkuu wa Wakanaani, alitwa Asherah. Na tumeokoka, tumegundua, kielimu, sanamu za Asherah zimeokoka, na pia michoro midogo yake, ambapo amechongwa sana kwa matiti na viuno na kadhalika. Kwa hivyo, yeye ni kitu, kitu cha ngono kwa asili.

Sehemu ya ukahaba huu wa kidini, wazo lililo nyuma yake linaonekana kuwa kwamba, kama tulivyosema mara kadhaa, Baali alikuwa mungu mkuu mkuu wa Wakanaani aliyeleta mvua, na alikuwa mungu wa uzazi. Na Ashera pia alikuwa, mama yake pia alikuwa mungu wa kike. Na kama ungekuja, ukaleta dhabihu zako, ukaleta sadaka zako mahali patakatifu, na kwa kufanya hivyo unatumaini kumtuliza Baali au kumfurahisha Baali au Ashera, na Baali angetuma mvua ili kumwagilia mazao yako, na ungekuwa na mwaka mzuri na wenye mafanikio.

Kama ungefanya hivi, basi, kulikuwa na makahaba hawa wa kidini, wanaume na wanawake. Wangekuwepo ili uweze kutumia muda nao, na hiyo ingekuwa sehemu ya thawabu ya kuleta sadaka zako, kwenye patakatifu. Kwa hivyo, ngono yenyewe, ukahaba yenyewe, iliingizwa katika utamaduni wenyewe, muundo halisi wa dini ya Kanaani, na ilipewa kifuniko cha kidini ili, kwa namna fulani, kuifanya iwe halali.

Katika nyakati zangu za kichekesho, nawaza kuhusu Waisraeli labda wakitoka kwenda katika eneo hilo na kugonga milango, na labda kulikuwa na usiku wa kushuhudia Jumanne usiku katika eneo hilo, wakigonga milango na kusema, njoo umfuate Yahweh, mfuata Bwana pamoja nasi. Na Wakanaani wakajibu, unatania, tazama tunachofanya kanisani, na tunaweza kufurahi zaidi kuliko wewe. Kwa hivyo, kulikuwa na motisha hiyo, kulikuwa na mvuto huo, ambapo ulikuwepo, ngono ilikuwa sehemu muhimu ya nguvu ya kidini katika tamaduni zilizozunguka Israeli, na hakika haikuwa katika Israeli yenyewe.

Kivutio cha pili, nadhani, kwa Israeli katika kuiongoza mbali na ibada ya Mungu wa kweli kilikuwa pesa na vitu vya kimwili, na unakumbuka kwamba Israeli wakitoka jangwani, kutoka Misri, walikuwa, walikuwa watumwa kwa miaka 400, walikuwa na vichache sana kwa jina lao isipokuwa mifugo, na walipewa baadhi ya mali za Wamisri walipotoka, lakini walipokuwa jangwani, hawakujua jinsi ya kuishi, hawakuweza kupata maji, hawakuweza kupata chakula, walitangatanga kwa miaka 40, walikuwa watu wa kuhamahama, hawakuwa na makazi makubwa au mali za kudumu, na walipowatuma wapelelezi katika nchi katika Hesabu 13-14, walishangazwa na kile walichokiona Kanaani. Hii ingekuwa wakati wa Enzi ya Shaba ya Kati, karibu miaka ya 1400, na katika kipindi hicho, kielimu, imeonekana, huu ni wakati wa kazi kubwa za umma, majengo ya umma, utajiri mkubwa wa kibinafsi, na nyumba zimegunduliwa kielimu, na kwa hivyo Waisraeli, tunaona picha hiyo ikithibitishwa katika Biblia, ambapo Waisraeli waliingia na kuwaona Wakanaani, na wakasema, sisi ni kama panzi kwao, na kuna miji hii mikubwa yenye kuta, na hatutaweza kushinda huko, tunawaogopa. Na tunaona hilo pia katika Biblia, ambapo Mungu anazungumza nao kuhusu watakapoingia katika nchi, na nadhani itakuwa muhimu kuangalia kifungu hiki katika Kumbukumbu la Torati sura ya 6, tumekuwa tukitazama mihadhara hii yote kuhusu Yoshua na Waamuzi, tumekuja kwenye kifungu hiki mara kadhaa, lakini tutakiangalia tena.

Katika Kumbukumbu la Torati sura ya 6, Mungu anatazama mbele, na Musa akizungumza kwa niaba ya Mungu katika mistari ya 10 na 11, anasema, Bwana, Mungu wako, atakapokuleta katika nchi aliyowaapia baba zako, Ibrahimu, Isaka, na Yakobo, kukupa, pamoja na miji mikubwa na mizuri ambayo hukuijenga, nyumba zilizojaa vitu vyote vizuri ambavyo hukuvijaza, mabirika ambayo hukuchimba, mizabibu na mizeituni ambayo hukuipanda, na kisha inaendelea. Kwa hivyo Mungu anasema unaingia katika nchi kubwa inayotiririka maziwa na asali, kama tunavyosoma kwingineko, na pamoja na miji hii mikubwa na utajiri huu mkubwa,

huna vitu hivyo, lakini Wakanaani wanavyo. Na kwa hivyo, nadhani, tena, Waisraeli wanaweza kuwa wanagonga milango ya Wakanaani na kusema, njoo umwabudu Mungu wetu, na sisi ni wageni hawa maskini, lakini tunafikiri unapaswa kumfuata Mungu tunayemwabudu, na Wakanaani wanaitikia, unatania, tazama kile Baali ametufanyia.

Tuna utajiri huu wote, huna kitu. Kwa hivyo, mfuateni Baali na mtapata vitu. Mvuto wa kupenda mali ulikuwa sehemu ya kile kinachoendelea, nadhani, hapa katika vitabu hivi.

Jambo la tatu ambalo nadhani tunaweza kutambua lingekuwa shinikizo la rika, na tunaona dalili kadhaa za hili. Jambo moja tunaloliona, kama unakumbuka, Israeli ilipoomba mfalme miaka mingi baadaye, walisema tunataka mfalme kama mataifa yote. Hatutaki kuwa wageni , hatutaki kuwa pekee yetu bila mfalme wa aina fulani.

Mfalme alikuwa shujaa wetu mkuu. Tunataka kuwa kama kila mtu mwingine, kwa hivyo shinikizo hili la kuwa kama wengine hakika lipo. Na hata katika jinsi Mungu wa Israeli alivyoonyeshwa au kutoonyeshwa, nakumbuka kwamba katika utamaduni wa Wakanaani, utamaduni wa Wamisri, Wababiloni, Waashuri, na kila mahali pengine, kulikuwa na sanamu na sanamu za kuvutia, kuanzia ndogo hadi kubwa, picha na sanamu za miungu na miungu ya kike ambayo tamaduni hizi ziliabudu.

Na kwa Israeli, hakuna kitu. Walikuwa na maskani, walikuwa na patakatifu pa patakatifu, walikuwa na sanduku, kiti cha rehema, lakini kiti cha rehema kilikuwa tupu. Hakukuwa na mfano wa mungu wao.

Hawakuweza kumfikiria, na kwa hivyo walihisi labda hana uhusiano wowote na majirani zao kwa njia hii. Hakukuwa na sehemu hiyo muhimu ambayo wangeweza kusema, hii hapa picha ya Mungu wetu. Katika mstari huu, kulikuwa na ugunduzi wa kuvutia sana uliofanywa katikati ya miaka ya 1970, karibu 1975, uchimbaji wa akiolojia.

Je, unaweza kuona hapa? Katika jangwa la kaskazini-mashariki mwa Sinai, kulikuwa na mahali palipoitwa Quintillet Ajrud , na wanaakiolojia walikuwa wakichimba huko Quintillet Ajrud . Ilikuwa mbali sana kaskazini kiasi kwamba ilionekana kuwa sehemu ya eneo la kusini la Yuda. Waakiolojia walipochimba, waligundua, kwa sababu ya kufanana kwa vyombo vya udongo na maeneo mengine na mambo mengine, waliweza kuiweka tarehe hii kuwa ya karne ya 8 KK, miaka ya 700.

Na hilo liko katikati ya kipindi cha utawala wa kifalme wa Israeli. Huu ni wakati wa Amosi, Isaya na Hosea, na huu ni kusini mwa Yuda. Kwa hivyo, huu ni eneo la Israeli, kwa sababu nyingi tofauti, na ushahidi ulionyesha hilo.

Nao waligundua nyumba, na waligundua vyombo vya udongo na vitu vya thamani na mali, na kadhalika. Pia waligundua kile kilichoonekana kama mahali pa ibada, na waligundua, vilivyochorwa kwenye baadhi ya vipande vya vyombo vya udongo vilivyovunjika, picha na maandishi fulani, na wakati mwingine hata kwenye maeneo ya ukutani . Na kulikuwa na maandishi kadhaa yaliyopatikana ambayo yalikuwa ya kuvutia sana kwa sababu yalitaja Yahweh, Mungu wa kweli, Mungu wa Israeli.

Lakini walimtaja Yahweh kwa njia ambayo ni tofauti kidogo na tunavyosoma kumhusu katika Biblia. Na pia, kulikuwa na picha moja ya kuvutia, mchoro, ambayo inaonekana kama hii. Huu ni mchoro wangu mbaya.

Unaweza kuitafuta kwenye mtandao na kupata mchoro halisi. Ni kutafuta tu Quntillit Ajrud , na utaipata. Lakini kimsingi ni watu watatu hapa, wawili wamesimama hapa, na mmoja ameketi hapa.

Hizi zinaonekana, zina nguvu zaidi, zina nguvu zaidi. Hizi ni, wanaakiolojia wamehitimisha kwamba hizi labda ni sanamu za ng'ombe dume waliosimama hapa. Na huyu ni mfano wa kike, ng'ombe aliyeketi hapa.

Na ng'ombe anapiga kinubi. Kwa hivyo hiyo ndiyo picha. Fahali huyu ana kofia ya kichwani, aina fulani ya kofia, na mapambo ambayo ni ya kawaida sana Misri kwa mungu anayeitwa Bes.

Kwa hivyo, haishangazi kwamba katika eneo lililo kusini mwa Yuda, kaskazini-mashariki mwa Sinai, kungekuwa na ushawishi wa Wamisri katika eneo hili. Na kwa hivyo, wangemheshimu mmoja wa miungu ya Wamisri kwa kufanya hivi. Lakini pia kulikuwa na maandishi juu ya mchoro huu.

Maandishi hayo yanasomeka kutoka kulia kwenda kushoto kwa Kiebrania. Ni Kiebrania kizuri cha wakati huo. Yanasikika kama Kiebrania cha kibiblia.

Nitaandika maandishi hayo kwa Kiingereza, na haya ndiyo yanayosema. Yalisema ninakubariki kwa Yahweh wa Samaria na kwa Ashera wake. Huo ni ugunduzi wa kushangaza.

Katika viwango kadhaa tofauti, moja ni kwamba inamtaja Yahweh wa Samaria, na aina hiyo ya inaonyesha njia ya kutazama mifumo ya kidini katika Mashariki ya Karibu ya kale, ambapo labda kulikuwa na viwango vinne tofauti vya miungu na miungu wa kike, ambapo ungekuwa na katika kiwango cha juu zaidi miungu wa Misri, miungu wa Kibabeli huko Kanaani na kwingineko. Mmoja au wawili, kwa kawaida wawili au watatu au wanne wa miungu wa juu zaidi. Katika Babiloni ya Ashuru, mungu wa juu zaidi alikuwa Marduk.

Katika Kanaani, kwa kawaida ilikuwa Baali. Baba yake, El, alikuwa mtu wa mbali sana. Katika Misri, ilikuwa Re, RE, au Osiris.

Kwa hivyo hiyo ilikuwa ngazi ya juu. Kisha kulikuwa na ngazi ya, ngazi inayofuata ya miungu, ambapo kulikuwa na miungu mingi, kwa kawaida ya sehemu tofauti za asili. Kulikuwa na miungu ya bahari, na Mto Nile, na jangwa, na milima, na vijito, na vyote tofauti, ng'ombe, na sehemu zote tofauti za asili.

Kiwango cha tatu kinaonekana kuwa miungu na miungu wa kike wa maeneo fulani, na kwa hivyo tumeangalia hapo awali Waisraeli walijihusisha na Baali wa Peori katika Hesabu sura ya 23. Kwa hivyo, Baali ndiye mungu mkuu, lakini kungekuwa na udhahirisho wao wa mahali hapo. Tunajua kuhusu Baali wa Zafoni, mlima ulio kaskazini.

Na kwa hivyo, hii inamtaja Yahweh wa Samaria. Kuna marejeleo mengine katika maandishi mengine kutoka Kuntil Adashu kwa Yahweh wa Temoan, TEMOAN. Na kwa hivyo, dhana hii kwamba Yahweh si Mungu mmoja tu, bali yeye ni wa sehemu tofauti, inaangazia aina fulani ya mitazamo ya kipagani hapa.

Lakini jambo la pili linaloshangaza kuhusu hili ni kwamba linamtaja Yahweh na Ashera wake, Ashera akiwa mke wa El katika hadithi za Wakanaani. Baali alikuwa na mke, Astarte au Ashtarothi. Na sasa tunayo hapa.

Na kisha wanaakiolojia wameangalia hili, na kuanza kuchambua maandishi kwa kutumia mchoro, hitimisho hutolewa kwa kawaida kwamba kile tulicho nacho hapa ni mungu Bora kutoka Misri, lakini Ashera ndiye mungu wa kike kutoka Kanaani. Kwa hivyo, tuna ushawishi wa Wamisri hapa, lakini tuna ushawishi wa Wakanaani hapa katika eneo hili la Waisraeli. Na kuna uwezekano kwamba kile tulicho nacho hapa ni picha ya ng'ombe dume.

Na huyu ndiye Yahweh. Fahali ni mtu hodari, mfano wa nguvu na uweza. Kwa nini basi asimpe Yahweh uwakilishi kama huu? Na ng'ombe jike angekuwa Ashera wake, mkewe.

Kwa hivyo, tukiwauliza watu walioishi Quntil huko Ashrud wakati huu, je, ninyi ni waabudu wa Yahweh? Je, mnamfuata Yahweh? Nadhani jibu lingekuwa, bila shaka. Tazama, tuna baraka kwa ajili yake. Tazama, tuna picha yake ukutani.

Lakini tunataka kuwa rafiki kwa mtumiaji, rafiki kwa mtafutaji, na kuwafikia majirani zetu, na hivyo tumempa mke. Na hilo hufanya iwe rahisi zaidi kwa utamaduni tunaojikuta nao Kanaani. Kwa hivyo, huu ni mfano wa kuvutia, nadhani, wa kile tunachosoma katika Manabii mara kwa mara kuhusu uingiliano kati ya watu.

Ulinganisho ni kuchanganya na kuunganisha mila, desturi na imani tofauti za kidini. Wakati mwingine hizo hazina madhara na si jambo kubwa sana. Wakati mwingine ni muunganiko wa kimsingi wa vitu ambavyo kimsingi vinapingana.

Lakini Manabii mara kwa mara wanailaani Israeli, wakigeukia miungu na miungu mingine. Kitabu cha Waamuzi kinaonyesha hilo pia. Tumejua kuhusu hili kwa kutumia lenzi ya Manabii na waandishi wa Biblia.

Kwa ugunduzi wa Quntil huko Ashrud , tumeona kwa mara ya kwanza mchanganyiko wa mawazo kupitia lenzi ya macho ya watu waliokuwa wakifanya hivyo. Wangejivunia kusema, ndiyo, huyu ndiye mungu wetu, huyu hapa ni mke wake, yeye ni mungu mwenye nguvu, yeye ni Yahweh wa Samaria. Kwa hivyo, shinikizo la rika.

Watu wa Quntil huko Ashrud walikuwa wakikubali shinikizo la wenzao. Bila shaka, msukumo huo huo ulipatikana kwingineko kote Israeli na Yuda kwa karne nyingi, lakini tumegundua ugunduzi huu wa ajabu huko Quntil huko Ashrud katikati ya miaka ya 70 ambao unatuonyesha hili moja kwa moja. Huenda kukawa na mingine itakayopatikana katika siku zijazo, lakini hakika huu ni mmoja unaojitokeza.

Kwa hivyo, ni vivutio gani vilivyokuwa vya kufuata miungu mingine ya kike mbele ya kuchukizwa na Mungu na hilo? Ngono. Furaha zaidi kuliko kutofanya ngono kwa watu wengi. Pesa, ubinafsi.

Wakanaani walikuwa matajiri zaidi. Shinikizo la wenzao. Tuwe kama mataifa yanayotuzunguka.

Kwa hivyo, hayo ni baadhi ya mambo ambayo nadhani yaliwatia moyo, yaliwavuta watu mbali na Mungu wa kweli, na hayo ndiyo mandhari tunapoanza mihadhara na majadiliano yanayofuata ya Kitabu cha Waamuzi. Kumbuka mambo haya, kwa sababu nadhani yapo. Ninapenda kuwaambia madarasa yangu nikiwa na kofia yangu ya kichekesho kwamba haya yalikuwa yakitokea zaidi ya miaka 3,000 iliyopita.

Kwa hivyo, tuna bahati kwamba hatuna tatizo na majaribu haya leo. Yote yalikuwa tatizo lao wakati huo. Lakini kwa uzito, bila shaka, tunaona kwamba asili ya mwanadamu haibadiliki.

Na asili ya mwanadamu wakati wowote, mahali popote, huvutiwa na mambo ya aina hii. Na kwa kusikitisha, nadhani tunakabiliana nayo katika sehemu nyingi za dunia leo, Magharibi hakika, na wakati mwingine sehemu zingine za dunia. Majaribu makubwa katika mistari yote mitatu hii.

Na ni sehemu ya kazi yetu kutafuta kwanza ufalme wa Mungu na haki yake na si mambo haya mengine.

Huyu ni Dkt. David Howard katika mafundisho yake kuhusu vitabu vya Yoshua kupitia Ruthu. Huu ni kipindi cha 23, Kwa Nini Israeli Walimwacha Bwana.